Дәрбәнд

ДОСТЛУГ. ГАРДАШЛЫГ. БИРЛИК

100 1921-2021 ДАССР

Тәсисчиләр: ДАҒЫСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МӘТБУАТ ВӘ ИНФОРМАСИЈА НАЗИРЛИЈИ

12+

№11 (98307) 1920-ҹи илдән чыхыр 12 март 2021-ҹи ил ҹүмә.

Гијмәти 2 рубл.

КӘНД ТӘСӘРРҮФАТЫ

ДР Башчысы вәзифәсини мүвәггәти иҹра едән Серкеј Меликов мартын 4-дә Москвада ишкүзар сәфәрдә олдуғу заман Русијанын кәнд тәсәррүфаты назири Дмитри Патрушевлә көрүшмүшдүр.

Мелиорасија, үзүмчүлүк вә балыгчылыг инкишаф етдириләҹәкдир

Тәрәфләр субјектин агросәнаје комплексинин перспективләрини, о ҹүмләдән мелиорасија үзүмчүлүк вә балыгчылығын инкишафы мәсәләләрини мүзакирә етмишләр.

Өтән 2020-ҹи илдә республика кәнд тәсәррүфатынын бир сыра истигамәтләри үзрә мүсбәт динамика нүмајиш етдирмишдир. Белә ки, әкин саһәләринин кенишләндирилмәси вә мәһсулдарлығын артырылмасы сајәсиндә үмуми тахыл јығымы 9,7 фаиз артараг 422,4 тона, дүјү истеһсалы 17,3 фаиз артараг 111,6 мин тона чатмышдыр. Картоф вә тәрәвәз мәһсуллары 2019-ҹу илин сәвијјәсиндә галмыш вә мүвафиг олараг 357,1 мин вә 1,43 милјон тон тәшкил етмишдир. Үзүмчүлүк вә шәрабчылыг рекионун кәнд тәсәррүфатында хүсуси рол ојнајыр. 2020-ҹи илдә сон 30 ил әрзиндә илк дәфә 208,9 мин тон үзүм топланмышдыр. Республикада үзүмлүкләрин үмуми саһәси 26,3 мин һектар тәшкил едир, ҹари илин планында бу көстәричи артырылмалыдыр. Кәнд тәсәррүфатынын инкишафы гида вә емал сәнајеси артымыны стимуллашдырыр. 2020-ҹи илин јанвар- декабр ајларында субјектдә колбаса мәмулатлары истеһсалы 1,9 дәфә, крупалар 45,5 фаиз, әт вә суд мәһсуллар 32 фаиз, гәннады мәмулатлары 27,4 фаиз, минерал сулар истеһсалы 6,9 фаиз артмышдыр. Бундан башга Дағыстанда балыгчылыг вә аквамәдәнијјәт сектору фәал инкишаф едир. Өтән илдә Дағыстанда 18,8 мин тон балыг тутулмушдур ки, бу да 2019-ҹу илдәкиндән 2,4 дәфә чохдур. 2020-ҹи илдә аквамәдәнијјәт мәһсуллары истеһсалы 2019-ҹу ил илә мүгајисәдә 1,5 дәфә артмыш вә 8,925 мин тон тәшкил етмишдир.

Мелиоратив комплексин инкишафы мәсәләси рекионда хүсуси нәзарәтдә сахланылыр. 2021-ҹи илдә «Русијада мелиоратив комплексин инкишафы» идарә вә «АСК мәһсулларынын ихрачы» федерал програмлары чәрчивәсиндә Дағыстан Республикасына мелиоратив тәдбирләрин, һидромелиоратив, мәдәни- техники вә фито- мелиоратив тәдбирләр дахил едилмәклә, дәстәкләнмәсинә 238,7 милјон рубл көндәриләҹәкдир.

Дәрбәнддә илк турист гатары

Мартын 9-да Дәрбәнд шәһәринә илк турист гатары кәлиб. Гатарда 50-дән чох турист олуб. Дәрбәнд дәмир јолу вағзалынын платформасында туристләри «Лезкинка» рәгси вә милли чанлы мусигилә гаршылајыблар. «Дәрбәнд шәһәри» даирәсинин рәсми сајтында верилән мәлумата әсасән, һәр бир гонаға Дәрбәнд туризм инкишаф мәркәзиндән јемәли бир хатирә һәдијјәси тәгдим едилди.

«Туристләрин шәһәримиздә галмасыны мүмкүн гәдәр мараглы, раһат вә тәһлүкәсиз һала кәтирмәјә чалышдыг. Үмид едирик ки, бу ҹүр гатарлар мүтәмади олараг Дәрбәндә кәләҹәк-буна там һазырыг» дејә туризм инкишаф мәркәзинин директору Маржана Рәсулова вурғулајыб. Дағыстан Республикасынын туризм вә халг сәнәти инчиләри вә сәнәткарлыг назиринин биринчи мүавини Емин Мәрданов, он вагондан ибарәт олан гатарын Русија Дәмир Јоллары тур ширкәти тәрәфиндән јола салындығыны сөјләјиб. Гатар ашағыдакы маршрут үзрә кедир: Москва-Сочи-Кисловодск-Грозны-Аргун-Шали-Маһачгала-Дәрбәнд-Һәштәрхан-Москва. Гејд едәк ки, бу лајиһә дахили туризм ахынынын артырмасы илә јанашы, Шимали Гафгазын туризм имканларынын тәблиғи мәгсәди дашыјыр. Һәр шәһәрдә сәрнишинләр бир күн кечирир, ән мәшһур көрмәли јерләри илә таныш олур вә сонра јола давам едирләр. Русија Федерасијасы әразисиндәки ән гәдим Нарын-гала галасыны вә Дәрбәнд көпүклүләнән шәраб заводуну кәзибләр.

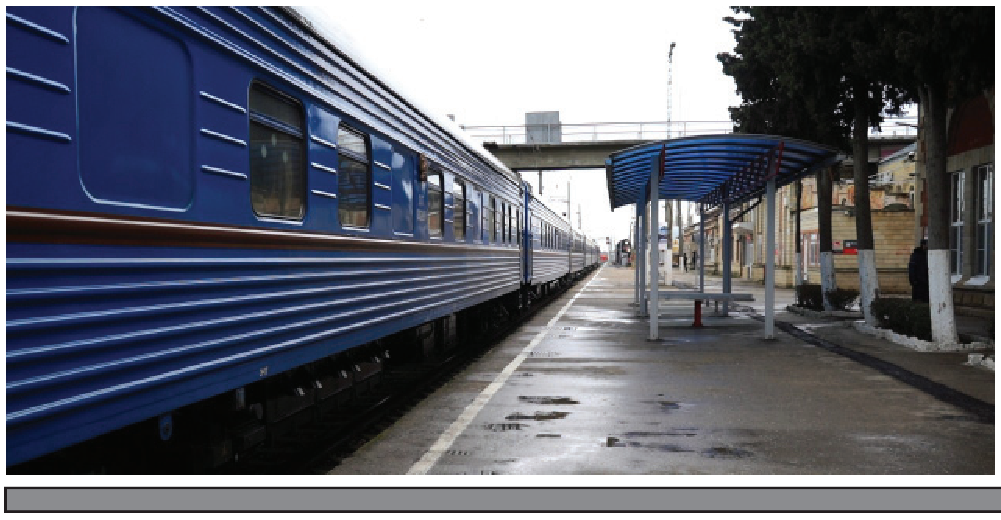

«Дағыстан мәнзәрәләринин көзәллији, инсанларын сәмими вә гонагпәрвәрлији илә һејран галыр. Тәәссүрат будур ки, мән евдәјәм вә бурада чох хошбәхтәм». Москва бөлкәсиндән олан турист Марија Биржукова белә сөјләјиб. Бундан сонра охшар турист гатарлары мүнтәзәм олачаглар.

К.КӘРИМОВ

МАРАГЛЫ МҮСАҺИБӘ

Дәрбәнд рајонунда үзүмчүлүјүн вәзијјәти вә инкишаф перспективләри

Үзүмүн вә онун мәһсулларынын инсан организми үчүн чох фајдалы олмасы һаггында чох јазылар јазылмышдыр. Үзүмчүлүк бир саһә кими гәдим мәнбәләрдә дә әкс етдирилмишдир. Лакин сон ики әсрдә бу саһә инкишаф етмиш, онун сәнаје әсасында апарылмасына наил олунмушдур. Бу һагда мән рајон агросәнаје комплекси идарәсинин рәиси Јусиф Мүслүмович Кәрәјхановла сөһбәт едәркән ондан бир нечә суала ҹаваб вермәји хаһиш етдим.

-Јусиф Мүслүмович, Ҹәнуби Дағыстанда үзүмчүлүјүн инкишаф тарихи һаггында нә дејә биләрсиниз?

-Мәлумдур ки, Дағыстанда үзүмчүлүк вә шәрабчылыг 1869-ҹу илдән,бојаг кими истифадә едилән маддә әвәзинә синтетик ализарин иҹад едилдикдән сонра инкишаф етмәјә башламышдыр. Хүсусилә 1894-ҹү илдә Дәрбәндә дәниз лиманы гурулдугдан вә Владигафгаз дәмир јолу чәкилдикдән сонра үзүмлүкләрин саһәси хејли кенишләндирилмишдир. Үзүм вә шәрабчылыг мәһсулларынын башга јерә апарылмасы 1895-ҹи илдән 1914-ҹү илә кими беш дәфә артмышдыр. Чарын Гафгазда валиси Воронтсов Дашков (1905-1915-ҹи илләр) үзүм бағлары салынмасы вә шәраб истеһсалы илә шәхсән мәшғул олмушдур. О Гајтаг-Табасаран бәји Әмирчупан Усмијевдән Дәрбәнддән бир аз аралыгда Кечух кәнди әразисиндә пулла торпаг алыб, бу әразини колкосдан тәмизләмиш, гурутмуш вә Уллучај чајындан суварма каналы чәкмишдир.

Бу күн Дәрбәнд рајонунун игтисадијјатында мүһүм рол ојнајан үзүмчүлүјүн вәзијјәти тамамилә дәјишмишдир. Бу саһәнин емал сәнајеси үчүн гијмәтли хаммал олмасына, әһалинин хејли һиссәсини ишлә тәмин етмәсинә, рајонун вә кәнд бирләшмәләринин бүдҹәләринә веркиләрин дахил олмасына бахмајараг бу саһәнин инкишафыны гәнаәтбәхш һесаб етмәк олмаз. Бунун сәбәбләри һамыја бәллидир. Бу күн Дәрбәнд рајонунда мүхтәлиф мүлкијјәт формалары мүәссисәләриндә үзүмчүлүклә мәшғул олурлар. Һазырда рајонда 835 һектар үзүмлүкләр вардыр ки, онун 7085 һектары барверәндир.

Өтән илдә бу саһәләрин һәр һектарындан орта һесабла 116 сентнер мәһсул көтүрүләрәк, 8880 тон мәһсул топланмышдыр. Бол мәһсул јетишдирилмәсиндә Н.Әлијев адына АҸ, «Үзүмчү» ММҸ-си, «Үзүмчү» вә ДЗИВ-ММҸ-ри, «Татлјар» агрофирмасы вә «ДКК-СТ ММҸ-си вә еләҹә дә «Сабнова кәнди» кәнд бирләшмәсинин һәјәтјаны тәсәррүфатлары фәргләнмишләр. Јетишдирилмиш мәһсулун 62 мин тону емал мүәссисәләринә сатылмышдыр.

-Бу күн мәһсул јетишдирмәкдән ону реализә етмәк гат-гат чәтинләшмишдир. Проблемә чеврилмиш гијмәт мәсәләси нә ҹүр һәлл едилир?

-Краснодар өлкәси илә мүгајисәдә үзүмүн гијмәтиндәки фәрг 18 рубл тәшкил едир. Она көрә дә республикамызда гијмәт мәсәләси чох ҹидди дурур. Мәсәлән, өтән илдә 1 кг.мәһсулун гијмәти 19,35 рубл олдуғу һалда, онун сатыш гијмәти 20,45 рубл тәшкил етмишдир. Бу ҹүр ағыр зәһмәтин сајәсиндә һәр килограмдан ҹәмиси 1 рубл кәлир әлдә едилмәсинә инанмаг да олмур. Лакин һәгигәт һәләлик беләдир. Мүхтәлиф мүзакирәләрдән сонра гијмәт мәсәләси ән јүксәк сәвијјәләрдә, јәни РФ Һөкумәти сәвијјәсиндә дәфәләрлә мүзакирә едилмишдир. Бунларын сајәсиндә 27.12.2019-ҹу ил тарихдә 465 нөмрәли ФГ «Үзүмчүлүк вә шәрабчылыг һаггында гәбул едилмиш јени ганун үзүмә олан гијмәтләрин артырылмасына имкан верәҹәјинә үмид едирик.

Республикамызда да «Дағыстан Республикасында үзүмчүлүјүн инкишафы» приоритет лајиһәси ишә салынмышдыр. Бу лајиһәјә әсасән 375 һектар саһәдә јени үзүмлүкләр салынмалы иди. Бунун 130 һектары јазда, 245 һенктары исә пајызда көрүлмәли иди. Анҹаг суварма сујунун чатышмамазлығы үзүндән бу планын јеринә јетирилмәси анҹаг 123 һектарда мүмкүн олду.

-Мәлум һәгигәтдир ки, бу күн сәрмајәләр олмадан үзүмчүлүјү инкишаф етдирмәк гејри-мүмкүндүр. Бу мәсәләнин һәлли јоллары вармы?

-Дәрбәнд рајонунун Дағыстан Республикасында үзүмчүлүјүн лидери олдуғуну нәзәрә алсаг, бу саһәнин инкишафы үчүн сәрмајәләр гојулмасы тәләб олунур. Хүсусилә логистиканын инкишаф етдирилмәсинә даһа бөјүк еһтијаҹ дујулур. Рајонумуз ән чох сүфрә үзүмү истеһсал едир. Буну нәзәрә алараг, үзүмүн гыса вә узун мүддәтли сахланылмасы үчүн сојудуҹуларын тикинтиси мәсәләси ишләниб һазырланыр. Тәҹрүбә көстәрир ки, сүфрә үзүмүнүн истеһсалынын рентабеллији вә ишчи гүввәсинин тәләбаты 1,5 дәфә чохдур.

2016-ҹы илдә Дағыстан Республикасынын Кәнд Тәсәррүфаты вә Әрзаг назирлији илә бирликдә «Митәһи» агрофирмасынын базасы әсасында јени бир саһәнин- агротуризмин инкишафы үзрә лајиһәнин һәјата кечирилмәсинә башланмышдыр. Бу лајиһә Кәнд Тәсәррүфаты назирлији тәрәфиндән малијјәләшдирилирди. Лакин 2017-ҹи илдә реконструксија вә тәмир ишләри намәлум сәбәбләр үзүндән дајандырылмышдыр. Белә бир шәраитдә рајонда објектив вә субјектив сәбәбләр јаранмышдыр. Мәлум олдуғу кими сон 3 илдә һаваларын гураг кечмәсиндән үзүмлүкләрә даһа чох зијан дәјмишдир. Мәсәлән, дәмјә торпагларда нәзәрдә тутулмуш мәһсулун 30 фаизи итирилмишдир. Самур чајында сујун сәвијјәси рекорд ашағы сәвијјәдә олмушдур. Вәзијјәтдән чыхыш јолу 600 һектара јахын саһәдә кәнҹ үзүмлүкләрин гидробурла суварылмасы һәјата кечирилмишдир.

-Үзүмчүләрин гаршылашдығы әсас мәсәләләрдән бири бәләдијјә унитар мүәссисәләринин рајонун мүдиријјәтилә торпаға иҹарә мүгавиләләринин олмамасыдыр. Бу мәсәләни нә ҹүр һәлл етмәк нијјәтиндәсиниз?

- Тәсәррүфатлар тәрәфиндән торпагларын иҹарәјә көтүрүлмәси һаггында мүгавиләләр имзаланмасы үмумиликдә үзүмчүлүк кими ваҹиб саһәнин инкишафына бөјүк зијан вурур. Нечә илләрдир ки, бу мәсәлә күндәликдә олмасына бахмајараг, онун лазыми сәвијјәдә һәлл олунмасы бәзи чәтинликләрлә үзләшир. Мүгавиләләрин олмамасы тәсәррүфатлара мүхтәлиф програмларда иштирак етмәјә, тәһвил верилмиш мәһсула көрә субсидијалар алмаға вә беләликлә бу саһәнин кәнд тәсәррүфаты торпагларынын мелиорасијасы үзрә програмда иштирак етмәк имканындан кәнар едир.

Бир сыра бәләдијјә унитар мүәссисәләринин үзүмлүк саһәләринин кенишләндирилмәсинә имканлары олмасына бахмајараг, бу ишдән имтина едирләр. Чүнки торпаг мүгавиләси олмадығына көрә онларын иши субсидија едилмәјәҹәкдир. Митәһи, Зидјан, Ҹимикәнд агрофирмалары буна мисал ола биләр.

Русија Федерасијасы Һөкумәтинин 31 декабр 2020-ҹи ил тарихли 2422 нөмрәли гәрарына мүвафиг олараг Дәрбәнд рајону Русија Федерасијасынын терруар әразиләриндән биридир. Белә бир шәраитдә Дәрбәнд рајонунун зәһмәткешләринә үзүмчүлүјүн интенсив вә екстенсив инкишафы үчүн бөјүк имканлар ачылыр. Гаршыда үзүмлүк плантасијаларынын 10 мин һектара чатдырылмасы мәсәләси дурур. Бунун үчүн рајонун әлверишли иглим шәраити вар, тәбии, әмәк вә кадр потенсиалына јахшы маликдир. Дүшүнүрәм ки, јахын илләрдә гаршыја чыхан бүтүн ваҹиб мәсәләләрин һәлл едилмәси сајәсиндә Дәрбәнд рајону өзүнүн әввәлки шөһрәтини гајтара биләҹәкдир.

-Мүсаһибәјә көрә чох сағ олун!

К.КӘРИМОВ

Гојунчулуг дәстәкләнир

Дағыстан Республикасынын Леваши рајонунда Дағыстан һејвандарларынын мәсәләләринә вә гојун әтинин гијмәтинин регулјасија едилмәсинә һәср едилмиш мүшавирә кечирилмишдир. Бу һагда ДР кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назирлијинин мәтбуат хидмәти мәлумат јајмышдыр.

Тәдбир Дағыстан Республикасынын кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назири Баттал Батталовун вә Леваши рајонунун башчысы Шамил Шапијевин рәһбәрлији алтында кечмишдир.

Мүшавирәдә ДР-ин бајтарлыг үзрә Комитәсинин сәдри Магомед Шапијев, ДР кәнд тәсәррүфаты вә әрзаг назиринин мүавини Емин Шејхһәсәнов, аграр назирлијин һејвандарлыг вә ҹинс ишләри Идарәси рәисинин мүавини Јусуф Јусуфов, бәләдијјә бирләшмәси мүдиријјәтинин ишчиләри, рајонун кәнд тәсәррүфаты мәһсуллары истеһсалчылары иштирак етмишләр.

Баттал Батдаловун сөзләринә көрә, Дағыстаынын шималындакы көчүрмә һејвандарлыг торпагларында јағынтылар олмадығындан отлагларда јашыл от олмамыш вә бу да чәтин вәзијјәтин јаранмасына сәбәб олмушдур. Күҹлү гураглыг вә гурудуҹу күләкләр олдуғундан Кочубеј зонасында да вәзијјәт чәтинләшмишдир.

«Һәр бириндә 3 мин баш һејван јерләшән көкәлтмә мејданчаларынын тикинтисини биз ән оптимал вариант һесаб едирик. Биз федерал һакимијјәтдән онларын тикинтисини малијјәләшдирмәји- чәкилән хәрҹләрин 50 фаизинин өдәнилмәсини хаһиш етмишик. Һазырда Москвада бу мәсәләјә бахылыр»,-дејә Баттал Батталов билдирмишдир.

Республиканын кәнд тәсәррүфаты назирлијинин башчысы еләҹә дә әлавә етмишдир ки, гојунчулугда јени истигамәтин дәстәкләнмәсинә 2021-ҹи илдә 210 милјон рубл ајрылмышдыр.

Тәмизлик сағламлыгдыр

Һәр јердә олдуғу кими Дәрбәнд рајонунун кәндләриндә, үзү јаја доғру тәмизлик ишләри кедир. Јухары Ҹалған, Рүкәл, Митәһи, Муғарты, Сабнова, Әгләби, Рубас, Коммуна вә башга кәндләрдә әкин бичин саһәләриндә, тәмизлик ишләри апарылыр. Гыш өз ишини тамамлајыб, баһара јол верир, гар әридикдә торпагын үзәриндә гышдан галмыш чөр -чөпү тәмизләјирләр. Һејвандарлыгда, гушчулуг фермаларында јаја кириш үчүн һазырлыглар кедир. Һәр бир кәнд сакинләри өз саһәләриндә, ҹанла башла чалышырлар, јоллары, күчәләри, булаг үстләрини, чај кәнарларыны тәмизләјирләр. Ҹалған вә Рүкәл кәндләри ики һиссәдән ибарәтдир. Јухары Рүкәл, ашағы Рүкәл, Јухары Ҹалған, ашағы Ҹалған бу кәндләрин мәктәбләри дә ајры-ајрыдыр. Мәктәбләрдә мүәллим коллективләри шакирдләр бирләшиб јаз тәмизлији едирләр. Мән өзүм бир нечә дәфә бу кәндләрдә олмушам, јухары Рүкәлин, јухары Ҹалғанын һүндүрлүјүнә чыханда, санки сән көјүн једдинҹи гатындасан, дәниз дә бу кәндләрә бир көз учу бахыр. Бәлкә дә она көрә бу кәндләрин өзүнә мәхсус көзәлликләри вар. Бу кәндләрин булағларындан ахан су санки инсанын үрәјинин чиркабыны тәмизләјир. Әгләби вә Коммунанын тән ортасындан ахан Күлгары чајы да бу кәндләрә башга бир көзәллик бәхш едир. Сабнова Дәрбәнд јолунун үстүндә бир шаһ кими дајаныб, кәләнә – кедәнә хош кәлдин дејир. Митәһинин чөлләринин ајры бир көзәлији вар, јол бојунҹа она көзәллик верән ағаҹлар ону нағыл дүнјасына бәнзәдир. Муғарты санки Аллаһын гәләми илә хүсуси чәкилиб, һәр бир кәнд өз мәһсулу илә танынып, онларын адлары кәләндә мәһз бу мәһсуллар јада дүшүр. Митәһи бадамы, Рүкәл дузу, Муғарты үзүмү, Сабнова чијәләји бир сөзлә бу тәмизликләр елә бу мәһсулларын, тәмиз вә еколожи бахымдан да тәмиз олмалары үчүн ваҹибдир. Она көрә дә һәр бир кәнд, јаз башы өз тәмизлик ишләри илә хүсуси мәшғул олурлар.

К. Бабајева

АНА ДИЛИМ, АНА ВӘТӘНИМ

Мүасир Дағыстан күнләринин һәјатында ана дилинин ролу

Ана дилим сән ки, варсан дүнјада,
«Мән дә варам» сөјләмәјә һаглыјам.
Анам, ана дилим, ана Вәтәним,
Мән бүтүн гәлбимлә сизә бағлыјам.

Әләкбәр Зијатајын бу сәтирләри һәм мәним гәлбимдә өз дилимә, елимә вә миллətимә олан дујғулары ојадыр, һәм шакирдләримин үрәкләриндә бу һисслəри бөјүтмәк үчүн һәвәслә дәрсләрдә иштирак едирәм.

Мартын 7-дә Ләзки Дөвләт Драм Театрынын бинасында ана дилиндә инша мүсабигәси галибләринә «Мүасир Дағыстан кәнчләринин һәјатында ана дилинин ролу» мөвзусунда сертификат вә мүкафатларын тәгдим етмә мәрасими кечирилди. Јарыш Дағыстан рекионал ичтимаи тәшкилаты @mol.yuzhdaq тәрәфиндән беш номинасијада: Табасаран, Азәрбајчан, ләзки, агул вә сахур дилләриндә тәшкил едилмишди.

Азәрбајчан дили номинасијасында 1-чи јери 7-чи «б» синиф шакирди Рекина Шаһбазова тутду. Рекинаны тәбрик едирәм вә ана дилинин она исти, хошбәхт анлар јашатмаға давам етмәји арзулајырам. Ашағыда онун јаздығы иншаны сизә тәгдим едирәм

Мүасир Дағыстан күнләринин һәјатында ана дилинин ролу

Мән Вәликәнд мәктәбинин 7-чи синиф шакирдијәм. Ана дилим Азәрбајчан дилидир. Мән рус дилини дә севирәм, амма евимиздә өз ана дилимиздә данышырыг. Мәним нәнәм, бабам, атам, анам вә ики гардашым вар. Биз балача јашларымыздан нәнәмин нағыллары, лајлалары, аталар сөзләри илә бөјүдүк. Нәнәм ширин сәсилә охујурду:

Лајлај дедим, јатасан,
Гызылкүлә батасан.
Гызылкүл көлгәсиндә,
Ширин јуху тапасан.

Лајласы илә јухуја кедәрдик. Јухуда нағылларда Чыртданы, Гарача гызы көрәрдик. Инди исә нәнәм чох гочалмыш, биз дә бөјүмүшүк. Рус дилиндә чох данышырыг, амма ана дилимизин ширин сөзләри үрәјимизин ән сиррли күшәләриндә јашајыр. Мән ана дилими анчаг ушаг илләринин дејил,ана дили вә әдәбијјат мүәллимимин сајәсиндә чох сивирәм. Дилимизин нә гәдәр бөјүк, 50 милјон инсанын ана дилинин Азәрбајчан дили олдуғуну ондан өјрәндим. Дағыстан Республикасында 36 миллəт јашајыр вә онлар мүхтәлиф дилләрдә данышыр. Бәзи кәнчләр ана дилини севмирләр. Мән әлбәттә, өзүнү рус дилинә «јамаглајан» инсанлары анламырам. Мән дә рус дилини севирәм, әдәбијјатыны бөјүк Вәтәнимин дили олараг һәтта дүнјанын ән көзәл дилләриндән бири кими гәбул едирәм, амма ана дилинин јери башгадыр. Ана дилини унутмамалыјыг. Һәр јердә,ана дили, инсанын кимлијини горујан, инсанын миллəтини билдирән бир васитәдир вә халг арасында бир алагә, бирлик јарадыр. Әввәлчә «Аилә бирлији», сонра «Миллəт бирлији», «Вәтәндаш бирлији» вә сонунда «Инсанлыг бирлији» јараныр. Балача дујғу-бәјкләшир. Лев Николајевич Толстој: «һансы дилдә данышырсан, данышь, амма доғма дилин-ана дилдир»,-демишдир. Дағыстан кәнчләри арасында ана дили дәјәрдән дүшмәмәлидир. Чүнки Дағыстан халгы өз миллəтини севән, бөјүкләри сајғы көстәрән, һөрмәт едән, адәтләрә вә аиләјә бағлы бир әһәмијјәтдир. Мән дә кәләчәјә дүзкүн аддым атыб ана дилини кәләчәјә өтүрәрәк, көрпү ролуну ојнајан бир шәхс кими өзүмү һисс едирәм вә бу вәзифәни јеринә јетирмәјә-јени, јени нәсилләрә дилими өјрәтмәјә чалышачағам».

Р. ШАҺБАЗОВА
Вәликәнд орта мәктәбинин азәрбајчан дили вә әдәбијјат мүәллими

Ана дилләринә гајғы артачагдыр

РФ Федерасија Шурасынын сәдри Валентина Матвијенко, Дағыстан Республикасы күнләрини кечирилдији Федерасија Шурасынын јубилеј ичласында бөлкәнин милли дилләри, әдәбијјаты, халг сәнәткарлығы вә сәнәткарлыг дәстәјинин вачиблијинә диггәт чәкиб. «Дағыстан, дүнјачан мәшһур шаирләр, јазычылар вә бәстәкарлар бәхш едән фәргли бир мәдәнијјәтә саһиб өлкәнин ән чохмиллəтли бөлкәсидир. Ејни заманда милли дилләр вә әдәбијјат әлавә дәстәјә еһтијач дујур. Онлары өјрәнмәјә мараг кәнчләр арасында азалмагдадыр. Милли дилләрдә күтләви информасија васитәләринин аудиторијасы азалыр. Тәрчүмә мәктәбинә вә кәнч јазарлара дәстәк вермәк вачибдир. Федерасија Шурасынын елм, тәһсил вә мәдәнијјәт комитәсинин республика һакимијјәти илә бирликдә бу мөвзуда ишләмәси лазымдыр» дејә парламентин јухары палатасынын рәһбәри вурғулајыб.

Валентина Матвијенко Дағыстан халгларынын мәдәнијјәтинин ајрылмаз һиссәси адландырылыб. Онун сөзләринә көрә, балхар керамика, Унсүкүл сәнәткарлығы, зәркәрлик, халча сәнәти кениш јајылмышдыр. Федерасија Шурасынын дәстәји илә кечән ил ики јени рекионал марка гејд едилиб – күмүш габ «Кубачи» вә «Гызлјар бычағы». «Әлбәтдә ки, бу чүр мәһсуллар үчүн һүгуги горума тәмин етмәк вачибдир. Һәлә чалышмаг үчүн бир шеј вар. Мәсәлән, рекионал брендләр вә Дағыстанын уникал гида мәһсуллары кими гејдијјатдан кечмәк лазымдыр» дејә – Федерасија Шурасы нәздиндәки әгли мүлкијјәт шурасына вә халг сәнәти вә сәнәткарларынин горунуб сахланылмасы вә инкишафы үзрә Федерасија Шурасынын мүвәггәти шурасына Дағыстана лазымы көмәк көстәрилмәси тапшырылмышдыр.

Һазырлады: Б. ПИРМӘҺӘММӘДОВ

ЧӘМИЈЈӘТ-ТӘҺСИЛ

Асијат Маһмудова: «Ушаға һөрмәт едилмәли вә онун фикри нәзәрә алынмалыдыр»

Әбәс јерә чәмијјәтдә мүәллимә икинчи ана дејилмир. Ушағын кәләчәк талеји даһа чох дәрәчәдә онун илк билијкләрини газанма тәчрүбәсиндән асылыдыр.

Маһачгала шәһәр 26 нөмрәли мәктәбин ибтидаи синиф мүәллими Асијат Маһмудова ишиндә садә принсипләри рәһбәр тутараг, ушағы һисс етмәјә, ушаг коллективинин рәјинә һөрмәт етмәјә вә ишини елә гурмаға чалышыр ки, ушаглар өз үзәриндә сәрт бир нәзарәт дејил, садәчә мүәллим дәстәјини һисс етсинләр.

«Русија Федерасијасынын үмуми тәһсилинин фәхри ишчиси», «Әмәк ветераны» Асијат Шабановнанын јетишдирмәләри өз нөвбәсиндә мәктәбин ичтимаи һәјатында вә мүхтәлиф олимпиадаларда фәал иштирак етмәклә, мүәллимләри севиндирирләр.

Инша мүсабигәсинин галибләри

Бу күнләрдә Дәрбәнд шәһәриндә Чәнуби Дағыстан бөлгәләриндән кәлән мәктәблиләр арасында ана дилиндә инша мүсабигәси галибләринин мүкафатландырылма мәрасими кечирилди. Јарыш чәнуби Дағыстан Кәнчләр Бирлији тәрәфиндән тәшкил едилмишдир. «Дағыстан Республикасынын мүасир кәнчлијинин һәјатында ана дилинин ролу» мөвзусунда инша Азәрбајчан дили, ләзки дили, Табасаран дили, Рутул дили, Ағул дили вә Сахур дили номинасијалары үзрә апарылды. Фәргли әсәрләрин мүәллифләри вә мүәллимләр пул мүкафатлары вә дипломларла тәртиф олунублар. Бирлијин мәтбуат хидмәти гејд едиб ки, мүсабигәнин мәгсәди Чәнуби Дағыстанын дилләрини горумаг вә инкишаф етдирмәк, ана дилинә дәјәр вә мүнасибәт, өз мәдәнијјәтинә вә халгына бағлылыг һиссини формалашдырмагдыр.

«Тәдбирә малијјә дәстәји Федерал ләзки милли мәдәни мухтаријјаты тәрәфиндән верилиб, буна көрә көстәрилән диггәт вә дәстәјә, бу чүр мүһүм лајиһәләрин һәјата кечирилмәсиндә көстәрилән диггәт вә дәстәјә, бу чүр мүһүм лајиһәләрин һәјата кечирилмәсиндә көстәрилән көмәјә көрә миннәтдарлығымызы билдиририк. Дағыстан Республикасынын кәнчләри арасында бу чүр јарышлары тәблиғ етмәк үчүн бу јазылары милли гәзетләрдә јајымламағы планлашдырырыг» дејә тәшкилат хәбәр вериб.

Гејд едәк ки, биринчи јер дипломла вә 5000 рубл, икинчи јер дипломла вә 3000 рубл, үчүнчү јер дипломла вә 2000 рубл. Һәмчинин иштиракчыларын бу мүсабигәјә мүкәммәл һазырлашдыгларына көрә ана дили мүәллимләри дипломлара тәлтиф едилибләр.

Мүкафатландырма мәрасими милли вә зәнкин атмосферде кечиб. Тәдбири «Күнәш» ансамблынын кәнч рәггаслары ачыблар. Һәр бир номинасијанын мүкафатландырылмасы танынмыш сәнәткарларын ифасында милли-вәтәнпәрвәрлик маһнылары вә мүәллиф шеирләри илә мүшајиәт олунуб. Хатырладаг ки, јарышма 2020-чи ил нојабрын 15-дән декабрын 25 – дәк кечирилмишдир. Мүнсифләр һејәти ән јарадычы вә мәналы иншалары сечиб.

Һазырлады: .СЕЈИДОВ

Дағыстанын Пенсија Фонду билдириб ки, дөрд ушаг бөјүдән чох ушаглы гадынлар 56 јашында тәгаүдә чыха биләрләр.

Беләә имкан, сәккиз јашына гәдәр ушагларыны бөјүдән, 15 иллик сығорта стажы вә чари ил үчүн ән азы 21 пенсија әмсалы олан чох ушаглы аналара верилир.

Беш вә ја даһа чох ушаг дүнјаја кәтирән башга бир гадын категоријасы 50 јашында тәгаүд алмаг һүгугуна маликдир.

Чохушаглы аналарын еркән тәгаүдә чыхмаг һүгугу вар

57 јашына чатмыш үч ушаг анасы 2023-чү илдән тәгаүдә чыха биләчәк. Бу, 1966-чы ил тәвәллүдлү гадынлара аиддир.

Дәнизкәнары парк кенишләнәчәк

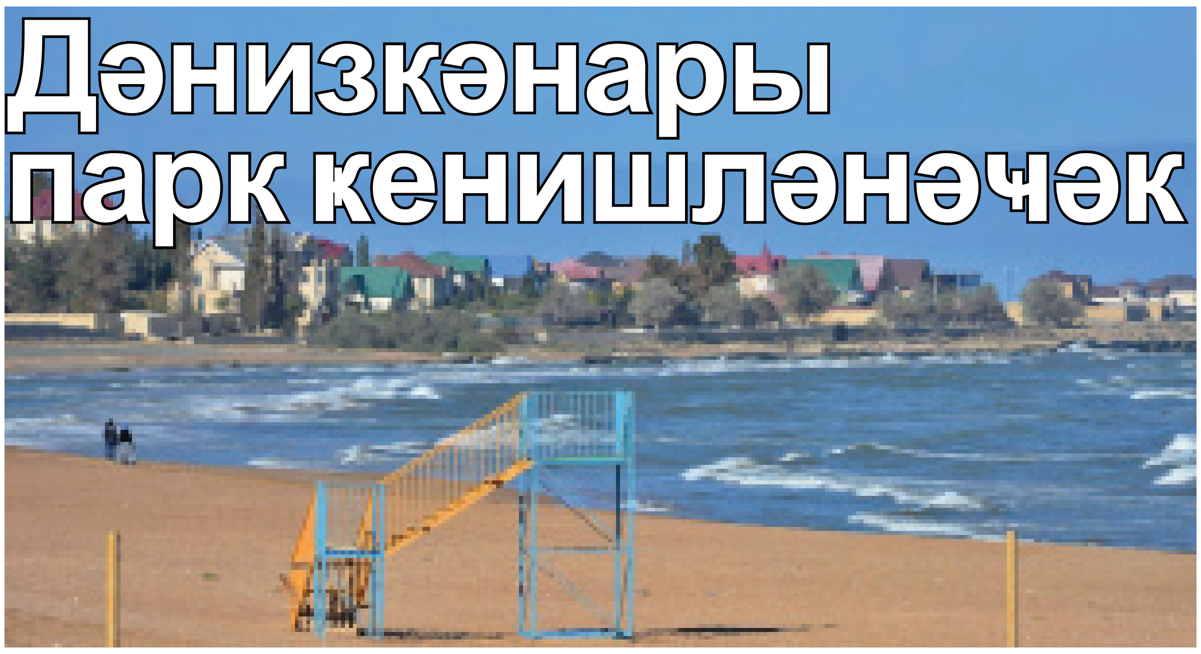

Петербург архитектура бүросунун архитекторлары Дәрбәнд шәһәр администрасија башчысы Рүстәмбек Пирмәһәммәдовла шәһәрин мөвҹуд олан саһил булварынын инкишаф консепсијасы һаггында онлајн режими илә мүзакирә апармышлар.

Мүзакирәдә һәм дә шәһәр администрасија башчысынын мүавинләри Артур Һәмзәтов, Мурад Абајев, баш архитектор Иса Мәһәммәдов, туризм инкишаф мәркәзинин рәһбәри Мәрҹанә Рәсулова вә онун мүавини Күлаға Бабајева иштирак етмишләр.

Тәһлил чәрчивәсиндә плјаж-чимәрлик зонасынын инкишафы үзрә илкин план мәрһәләси тәгдим едилмишдир.

Лајиһәдә көстәрилән санитар-кикијена објектләринә бахыш кечирилмишдир. Бурада ајагјолларынын, хүсусән јујунма- кејинмә кабинәләринин тикилмәси, зибил гутуларынын јерләшдирилмәси, көлкәлик зонт-чәтирләрин, һәдијјә- сервиз повилјонларынын гурашдырылмасы, көлкәјә давамлы кол биткиләринин әкилмәси вә с. нәзәрдә тутулмушдур.

Саһил истираһәт паркынын кенишләндирилмәси үзрә тәлклифләрә әсасән шәһәр рәһбәрлији лајиһәнин тәкмилләшдирилмәсинә зәманәт вермишдир. Әсасән лајиһәнин мүәллифләринә туризм инкишаф мәркәзинин ишчиләри илә биркә плјаж әтрафынын абадлашдырылмасы мәсәләләри һәвалә едилмишдир.

Рүстәмбек Пирмәһәммәдовун сөзләринә көрә бу саһәни тезликлә кенишләндирмәк лазымдыр. Бу да јај мөвсүмүндә шәһәр сакинләринин вә туристләрин ҹәлб едилмәсинә тәкан верәр, онларын истираһәт јери олар.

Чимәрлијин ајры-ајры јерләриндә зонтлар гојулмалы, иҹтимаи-иашә објектләри гурашдырылмалы вә мәдәни- күтләви тәдбирләр кечирилмәлидир. Бүтүн ишләрә индидән башламаг лазымдыр ки, јај мөвсүмүнәдәк там һазыр олсун.

Таһир САЛЕҺ

МӘДӘНИЈЈӘТ

Сәрки кечирилди

Дағыстан Республикасынын пајтахты Маһачгала шәһәриндә мартын 5-7-дәк Рәсул Һәмзәтов адына Милли Китабхананын салонунда «Кубачи-күмүшү» устадларындан ибарәт халг сәнәткарларынын сәрки јармаркасы кечирилди. Сәрки 60-дан чох уста зәркәрин иштиракы илә, тәшкил олунмушдур. Сәркинин тәшкилатчысы Дағыстан һөкүмәти рәһбәрлији вә Дахадајев рајону рәһбәрлијинин, «Кубачи-Тур» туризм акентлијинин дәстәји илә кечирилмишдир. Јармарканын кечирилмәсиндә Дағыстан Республикасынын туризм вә халг сәнәти назирлијидә дәстәк олмушду.

Сәрки јармаркасында мүәллиф әсәрләри нүмајиш олунмушдур: Күмүш вә гызылдан ибарәт Дағыстан гадынына мәхсус зинәт әшјалары вә габлары нүмајиш олунду. Әнәнәви Кубачи күмүш мәмулатлары вә дикәр ев әшјалары милли китабхананын сәрки салону Кубачи сәнәтинин мәркәзинә чеврилмишдир, бурада ән мәшһур усталар тәрәфиндән хүсуси вә мүәллиф мәһсулларыны сечәрәк сатын алмаг да мүмкүн иди. Кубачи күмүшү сәрки јармаркасы, бәдии әнәнәләри Кубачи сәнәткарлығынын инкишаф истигамәтләрини вә үмумијјәтлә Дағыстан зәркәрлик истеһсалыны әкс етдирән парлаг, кенишмигјаслы вә нүфузлу бир сәрки тәдбири иди. Сәрки јармаркасы чәрчивәсиндә Кубачи кәндинин туризм потенсиалы тәгдим едилмишдир. Сәрки јармаркасынын програмына Кубачи сәнәт мәһсулларынын күмүшдән ибарәт истеһсалы, әнәнәви Кубачи шалларынын «Каз» бәзәк дизајны, ҹорабларын тохунмасы вә с. мәһсуллар үзрә устад дәрсләри дахилдир. Тәдбир Дахадајев, Гајтаг вә Акуша рајонларындан фолклор групларынын концерти; сәрки иштиракчыларынын тәгдиматлары; халг сәнәткарлығы вә Дағыстанын туризм потенсиалындан бәһс едән филимләрин нүмајиши илә тамамланды.

Һазырлады: С.Гулијева

Коронавирус пејвәнди давам едир

Дәрбәнд шәһәринин бир нечә көрмәли јерләриндә көрүнән банерләрдә ири график һәрфләрлә јазылмыш «Мәһдудијјәт бизим һамымызы бездириб», «Пандемијаја јалныз биркә гүввәмизлә галиб кәлә биләрик» сөзләринә раст кәлмәк олар.

Буна мәгсәд шәһәр мәркәзи хәстәханасы администрасијасынын әһалини пејвәнд етмә просесинә ҹәлб етмәкдән ибарәтдир.

Һазырда шәһәр әһалисинин ҹәми 3 фаизи пејвәнд етмишдир. Она көрә дә бу вәзијјәти арадан галдырмаг үчүн шәһәр мәркәзи хәстәханасынын ишчиләри фәаллыг көстәрирләр. Индијәдәк коронавирус хәстәлијиндән мүдафиә олунмаг үчүн 175 нәфәр Дәрбәнд сакини пејвәнд олмушдур.

Дәрбәнд шәһәр мәркәзи хәстәханасынын баш һәкими Абдулгафар Шихмәһәммәдов дејир:-Биз дәһшәтли пандемијаны јашамышыг.

Пејвәнд етмә ики башлыҹа сәбәбә көрә апарылмалыдыр. Пејвәнд етмәклә һәм өзүмү вә һәм дә әтрафындакылары горумалы олурсан. Онсуз биз өзүмүзү вә башгаларыны тәһлүкәјә салырыг. Һәр би радам пејвәнд ола биләр. Пејвәнд кечән адамлар хәстәлијә гаршы давам кәтирир, онларда хроники хәстәликләрин кәскинләшмәси азалыр. Она көрә пејвәнд һамыја вә һәтта онколожи хәстәләрә дә лазымдыр. Мәһз биз әһалини инандырмаг үчүн информасија тәблиғатыны күҹләндирмишик. Она

көрә дә шәһәрин бир чох јерләриндә тематик јазыларла банерләр јерләшдирмишик. Һәм дә сәс күҹләндириҹи гурашдырыҹыларла тәҹһиз олунмуш автомобилләр шәһәрин күчәләриндә һәрәкәт едәрәк әһалини пејвәнд етмәјә чағырыр. Мобил бригадалары исә чағырыш јеринә кедир, вәтәндашлары лазыми јеринә чағырыр вә пејвәнд едирләр. Пејвәнди һәр кәс өзүнүн саһә һәкими- терапевтдән ала биләр вә мүајинәдән кечә биләр. Лазым кәлдикдә исә Дәрбәнд шәһәри, Бујнакск күчәси-34 үнванда јерләшән поликлинкаја мүраҹиәт етмәк олар.

Таһир Салеһ

ТӘҺСИЛ

«Кәнҹ пешәкарлар» 6-чы рекионал WorldSkills Russia – 2021 чемпионатына һазырлыг мәгсәдилә Дағыстан Республикасынын Елм вә Тәһсил назирлијиндә мүшавирә кечирилиб. Бу барәдә хәбәр акентлијинә Идарәнин мәтбуат хидмәтиндән мәлумат верилиб.

Дағыстанын Елм вә Тәһсил назирлији чемпионата һазырлашыр

Тәдбирдә ДР Тәһсил вә Елм назиринин мүавини Албина Арухова «Уғур» рајонлараросы мәшғулијјәт мәркәзинин нүмајәндәләри, коллеҹ директорлары вә чемпионат мејданчаларынын кураторлары иштирак етмишләр. Мәтбуат хидмәти чемпионатын мартын 10-дан 20-дәк 23 сајтда, о ҹүмләдән, Елм вә Тәһсил назирлијинин табелијиндә олан структурлар базасында кечирилмәсинин планлашдырылдығыны гејд етди.

Мүшавирәнин кедишиндә Албина Арухова, сон алты илдә чемпионат иштиракчыларынын сајынын беш гат артдығыны вурғулады ки, бу да WorldSkills Russia чемпионатларынын популјарлығыны көстәрир.

Һәмчинин коллеҹ рәһбәрләри илә чемпионатын һазырлығы барәдә мүзакирәләр едилиб.

Зибил вә ја туллантыларын тәһлүкәси

Илк нөвбәдә Дағыстан Республикасында зибилләрин кеҹ дашынмасына даир чохлу шикајәтләр вар. О дәрәҹәдә ки, Дағыстанын бир чох шәһәрләриндә бу ҹүр һал глобал проблемә чеврилиб. Белә һалларын баш вермәси нә шәһәрин сакинләри үчүн, нә дә Дағыстанын туризм инкишафы үчүн хоша кәлмәз бир аҹынаҹаглы вәзијјәтдир. Белә һаллар да һәм еколокија корланыр һәм дә мүхтәлиф ҹүр хәстәликләр үзә чыхыр.

Сизә бир аз туллантыларын тәһлүкәси бәрәдә данышмаг истәјирәм. Туллантыларын тәһлүкәси онларын физики вә кимјәви хүсусијјәтләри, һабелә әтраф мүһитдә сахланмасы вә ја јерләшдирилмәси шәртләри илә мүәјјән едилир. Бу ҹүр зибил даһа тәһлүкәли вә токсик һала кәлир, һеч бир микроорганизм ону парчалаја билмир. Бу күн пластик парчаламаға гадир олан микроорганизмләр үчүн актив бир ахтарыш вар, чох мигдарда саһә тутур вә садәҹә тәбиәтдә парчаланмыр. Билдијимиз кими һәр инсан чох мигдарда зибил атыр. Буну отра һәҹмин десәк бир шәһәр сакини һәр илдә тәхминән 250-300 кг тулланты јани зибил истеһсал едир. Рәсми мәлуматлара көрә, Русијада 35-40 милјон тон арасы мәишәт туллантылары атылыр. Бу да умуми мәхрәҹдә һазырда зибил јерләри тәрәфиндән зәбт едилмишдир. Мәһс буна көрә дә, бөјүк рус мегаполисләринин сәләһијјәтлиләри бу проблеми артыг тәәҹүбләндирир вә сакинләри мәишәт туллантыларыны чешидләмәјә алышдырмаға башлајырлар. Һәр мәртәбәдәки јени биналарда һәр бир сакинин зибилини биләҹәји хүсуси чешидләмә ортаглары тәшкил етмәк тәклифи нәзәрдән кечирилир. Һәм дә сәнаје истеһсалы үчүн тәкрар емал едилә билән материалларын; гара вә әлван металларын, тулланты кағыз вә даһа чох шејин алынмасы вә јенидән көндәрилмәси планлашдырылан тулланты емалы мүәссисәләринин тикинтиси давам едир. Тәәсүф ки, Дағыстанда зибил вә туллантылардан дүзкүн јарарланма ифлиҹ дәрәҹәдәдир. Бизнесменләр вә иш адамларындан белә бир ишин өһдәсиндән чох јүксәк сәвијјәдә кәләнләр вар вә һәтда бу иши артыг бизнесә чевирәнләр дә вар, бу да чох севиндириҹи һалдыр. Нечә дејәлләр һәм шәһәр зибил вә туллантылардан тәмизләнир, һәм дә бу туллантылар фајдалы бир гәлир мәнбәјинә чеврилир.

Дағыстан Республикасында кәләҹәјин стратегијасыны белә көрмәк истәрдим ки, илк нөвбәдә кәнҹ нәсил арасында тәһсил, тәбии

илдә 4,5 милјард тондан чох зибил полигонлара кедир. Билмәлијик ки, шәһәр туллантылары(зибили) һәр бир сакинин туллантыларындан ибарәтдир. Гејд едим ки, бураја сәнаје вә тикинти туллантылары дахил дејил. Зибилләри һәм зибил гутуларына- мүтәшәккил шәкилдә һәм дә гејри мүтәшәккил формада һара кәлди атылыр.

Инкишаф етмиш өлкәләр узун мүддәт зибилин дүзкүн шәкилдә атылмалы вә тәкрар емал едилмәли олдуғу гәнаәтинә кәлмишләр. Русијада олан сонсуз кенишликләрә бахмајараг, зибил дә ҹидди проблемә чеврилир. Русија Думасы ајры бир тулланты топланмасынын тәдбиг едиләҹәји бир ганун лајиһәсини мүзакирә едир вә туллантыларын саһиби олаҹаг – топланмадан ишләнмәјә кәдәр һәр мәрһәләдә онлар үчүн ҹавабдеһ олан бир чох ҹәлбедиҹи шәһәрәтрафы әрази мүһитә һөрмәт, техноложи просесләрин идәрә олунмасы үчүн билик, баҹарыг вә һәјати зәрурәтин кенишләндирилмәси, туллантыларын ајры- ајры топланмасы вә онларын тәкрар емалы үчүн јени дизајн һәлләринин ахтарылмасы, бу күнүн вә кәләҹәк нәсилләрин марагларыны тәмин етмәлидир. Бунларын һамысы һәјата кечсә Јер планети тәбиәти горујаҹагдыр. Инанырам ки, Дағыстан бу инкишаф мәрһәләсинә јахынларда гәдәм гојаҹаг вә көзәл еколокијасы илә сакинләрини вә туристләрини разы едәҹәк. Бүтүн бунларын олмасы үчүн инсанларын јени сакинләрин дә көмәји зәруридир. Зибил вә туллантылар јалныз хүсүси габлара атылмалыдыр. Ағаҹларын,биналарын гаршысына зибил гојмаг гәти гадағандыр. Буну һәр кәс билмәлидир.

С.ГУЛИЈЕВА

НОВРУЗ-АДӘТЛӘРИ

Јел чәршәнбәси

Улу баба вә нәнәләримизин бизләр үчүн горуја-горуја, бизим дөврә гәдәр кәтириб чатдырдыглары адәт вә әнәнәләримиздән бири дә Јел чәршәнбәсидир. Нәнәләримиз јаза доғру новрузун сон дөрд чәршәнбәсини, тојлу,бајрамлы гејд едирдиләр. Јазын гохусу кәлдијиндә, гар әријиб гарын алтындан үзә чыхан һәр бир чөрү-чөпү јел апарармыш. Јел кәлиб гардан јеничә көзүнү ачан јери, өз меһи илә исидиб гурудур. Торпаг дирчәлир, отлар Кечәлин башы кими гуру торпага, Косанын саггалы кими чүчәрмәјә башлајыр. Гызлар, кәлинләр јел үчүн маһны охујарды, бајатылар дејәрдиләр.

Әзизим јел апарсын,
Гајалары гопарсын.
Инсанын һәјатындан,
Кедәри јел апарсын.

Әзизим јелә галсын,
Ахан су селә галсын.
Бизи дәрдән гуртармаг,
Гој елә јелә галсын.

Јелин ән көзәл хүсусијјәти һәзинликдир, һәтда Көјчәк Фатма нағлында, Фатманын јунларыны күләк есиб апарыр вә о дејир:

Јел баба, јел баба,
Әлчимими вер баба.

Јел һәзин мусиги кимидир, каһ бәркдән туғјан едәр, каһ да ширин лајлај чалар. Су јујур, од гурудур, јел тәмизләјир. Јел чәршәнбәниз мүбарәк!

М.Сејидов

«КҮЛҮСТАН» ТӘГДИМ ЕДИР

Хатирәси јаддан чыхмыш шаир

Мәлумдур ки, кечмишин елә бир дүһасыны тапа билмәрсән ки, онун јарадычылыгында Дәрбәнд сәһифәләри олмасын. Елә Дәрбәнд өзү дә дүнјанын елм,мәдәнијјәт хәзинәсинә көркәмли шәхсијјәтләр бәхш етмишдир. Бурада бүтүн аләмә сәс салмыш сәнәткарлар јетишмиш, јазыб-јаратмышлар. Бизә мәлум оланлардан Улу шаир Мирмәһәммәд Сәфаи, Јусиф әл Дәрбәндли, Бајат Аббас, Вәликәндли Фәтәли, Дәличобанлы Чамал, Мирзә-Мәһәммәд Тағы Гумру, Вәликәндли Килас, Әлиммәмәд Дәрбәндли, Һимејдили, Әһмәд Сәадәт Һидајәт, Шүаи, Рүкәлли Ашыг Гәриб, Нәриман Агасијев, Шихибраһим Манафов,Фазил Дәрбәндли, Ашыг Нифтулла, Адил Абасов,Минабәддин Әһмәдов, Абдулһәмид Сүлејманов, Нәчмәддин Дәрбәндли, Мәммәдрәсул Дәрбәндли, Мешәди Кәрбәлаји Һәвва, Рәна Әскәрова, Ајдәмир Һүсејнов вә онларла башгаларыны көстәрмәк олар.

Онлардан бирини – дүз он үч ил бундан әввәл һәјатдан көчмүш Адил Абасын (Абасов Адил Хосров оғлу) хатирәсини јад етмәк истәрдик. Онун руһу һәмишә бизимләдир.

Демәк лазымдыр ки, Дәрбәнд әдәби мүһүтинин јашамасында Бејнәлхалг «Күлүстан» Әдәбијјатчылар Иттифагынын бөјүк ролу вардыр. Тәканверичи әдәби мәчлиси кими бу мүһитдә танынмыш шаир вә јазычылар јетишмишдир. Адил Абас да бәләләриндән олубдур. О истедадлы јазар вә сәнәткар кими формалашмышды, синәдәфтәр иди. Өз јазы услубу вә өзүнә мәхсуслуғу илә фәргләнирди. Онун шеирләри Азәрбајчан вә Дағыстанын мәтбуат органларында нәшр олунмуш, радио далғаларында вә телевизија екранларында сәсләнмишдир. О «Мәним Дәрбәндим» вә «Вәсијјәтнамә» әдәби –публисист китабларын мүәллифи иди. Мәрһум шаирин бир шеирини охучуларымыза тәгдим едирик.

Т. Салеһ,
шаир-публисист «Күлүстан» әдәбијјатчылар иттифагынын президенти

Дәрбәнд

Дәрбәндин сәдасы чатыб һәр јана,
Һамы кәлир сәни тәбрикә, Дәрбәнд.
Тутубсан дүнјада ән јүксәк јери,
Шөһрәтин јајылыб һәр јана, Дәрбәнд.

Һәр кәлән сејр едир Нарын-галаны,
Кәзирләр мүгәддәс јерләри, Дәрбәнд.
Гојнундадыр «Гырхлар», һәм
«Чүмә мәсчид»,
Онларды адыны галдыран, Дәрбәнд.

Тәхмини дејирләр беш мин ил сәнә,
Даһа чох тарихин варынды Дәрбәнд,
Сәнинлә фәхр едир сәнин елләрин,
Даһа да јүксәјә сән учал, Дәрбәнд.

Нә гәдәр дүнјада шәһәр вар, кәнд вар,
Биринчи сырада адындыр, Дәрбәнд.
Чох һүчум едибсә дүшмәнләр сәнә,
Гәһрәман адына лајигсән, Дәрбәнд.

Гәбул едиб өзүнә һәр инсаны,
Меһрибан едирсән онлары, Дәрбәнд.
Сәни көрәнләри һејран ејләјән,
Көзәл шөһрәтиндир, адындыр, Дәрбәнд.

Мүгәддәс бир сүфрә чырпылыб сәнә,
Вардыр бәрәкәтин һәр заман, Дәрбәнд.
Сәндән наразы мән тапа билмәдим,
Газандын һамынын һөрмәтин, Дәрбәнд.

Һәр кәлән харичи сәнә вурулуб,
Меһман да олурлар һәм сәнә, Дәрбәнд.
Зијарәт едирләр һәр бучағыны,
Адыны јајырлар һәр јана, Дәрбәнд.

Хош рәфтар едирсән һәр бир инсана,
Олурлар әбәди меһманын, Дәрбәнд.
Сәнинлә фәхр едиб, дејирләр һәтта,
Мәнимдир, мәнимдир бу көзәл Дәрбәнд.

Адил фәхр еләјир сәнинлә даим,
Көзәл тәбиәтин варынды, Дәрбәнд.
Һәр бучағын бағдыр, бахчадыр сәнин,
Даһа чох көзәллә, сән јаша Дәрбәнд.

САБАҺА ҮМИДМИЗ БӨЈҮКДҮР

Шәһәр даһа да абадлашачаг

Мәлумдур ки, сон илләрдә Дәрбәнд шәһәринин сосиал-игтисади инкишафы үчүн гаршыја гојулмуш бир сыра стратежи лаһјәләрин һәјата кечирилмәси бахымындан сон дәрәчә әһәмијјәтлидир.

Бу мәгсәдлә һазырланан тәдбирләр планында шәһәрин әразисиндә һәјата кечирилән әһәмијјәтли иримигјаслы лаһијәләрлә јанашы тәһсил,сәһијјә, мәдәнијјәт мүәссисәләринин әсаслы

тәмири, коммунал вә мәишәт проблемләринин һәлли дә өз әксини тапыр. Көрүлән кәркин әмәјин бәһрәси Ш.Әлијев,С. Сталски, А.Исрафилов дәнизканары паркларын вә башга објектләрин, «Азадлыг» мејданынын, шәһәр мәркәзи хәстәханасынын бәзи корпусларынын јенидән гурулмасы, ушаг бағчаларынын вә мәктәбләрин тәмири, бир чох јашајыш евләринин дам өртүкләринин дәјишдирилмәси, јени-јени һүндүр мәртәбәли евләрин учалмасы, күчәләрин абадлашдырылмасы, гәдим Дәрбәндин «Кириш гапысы», инзибати биналар вә с. һәр бир дәрбәндлинин гәлбиндә гүрур һисси ојадыр.

Гејд етмәк лазымдыр ки, Дәрбәнд шәһәринин сосиал-игтисади инкишафында кечмиш шәһәр башчысы Хизри Абакаров хүсуси рол ојнамышдыр. О шәһәрдә көрүлән ишләрлә јахындан таныш олмаг, мөвчуд проблемләр барәдә әһалинин өзүндән мәлумат алмаг мәгсәдилә јерләрдә һәјата кечирилән тәдбирләрин сүрәтинә вә кејфијјәтинә бөјүк тәсир көстәрмишдир. Онун рәһбәрли алтында абадлыг-гуручулуг, тәмир тикинти ишләри кениш вүсәт алмышдыр.

Бу күн гәдим шәһәрә сәфәр едән дөвләт мәмурлары, гонаглар Дәрбәндин сон илләр тамамилә дәјишдијинин шаһиди олурлар. Бүтүн бунлар Хизри Абакаровун кәркин әмәји вә шәһәр ичтимаијәтинин јахындан иштиракы сајәсиндә мүмкүн олмушдур. Шәһәрин даһа фүсункар, мүасир олмасы үчүн индики шәһәр рәһбәри дә әлиндән кәләни әсиркәмир. Шәһәрин күчәләриндә сәлигә-сәһманын јарыдылмасы үчүн јашыллашдырма вә тәмизлик идарәси вар гүввәсилә чалышыр. Коллектив тәрәфиндән шәһәрин күчәләри вахтында сүпүрүлүр вә өһдәсиндә олан башга саһәләр дә нүмунәви хидмәт көстәрир. Бу күнләрдә Дәрбәндин сосиал игтисади инкишафыны уғурла давам етдирән шәһәрин јени кәнч башчысы Р.Пирмәһәммәдовла көрүшмүз олду. Сөһбәт заманы о, деди: «Һәр шеј көз габағындадыр Дәрбәнд абадлашыр, көзәлләшир, парклар, хијабанлар бәрпа олунур, јениләшир, јашыллыглар салыныр. Ән әсасы исә шәһәрин ишыгланма системи, газ, су, канализасија тәсәррүфаты күнүн тәләбләринә ујғун гурулур. 2023-чү иләдәк шәһәрин комплекс инкишаф тәдбирләрини һәјата кечирмәк үчүн ијирми милјард рубл тәләб олунур. Нечә дејәрләр, сабаһа үмидмиз бөјүкдүр».

Биз дә сон олараг бу гыса јазымызда абадлыг-гуручулуг ишләринин һәјата кечирилмәсиндә шәһәрин рәһбәрлијинә уғурлар арзулајырыг.

Таһир Салеһ

КӘНД ТӘСӘРРҮФАТЫ

Бағчылыға диггәт

Бу күнләрдә Дағыстан аграр-сәнаје комплекси рәһбәрләринин вә нүмајәндәләрин иштиракы илә бағчылығын инкишафы үзрә кениш мүшавирә кечирилиб. Мүшавирәни РФ кәнд тәсәррүфаты назиринин биринчи мүавини Чампулат Хатуов апармышдыр.

Хатырладаг ки, һазырда Дағыстан Республикасында 28,9 мин һектар бағ саһәси вардыр ки, онун да 21,4 һектары мәһсулдар бағлардыр.

Өтән ил республикада 182 тон мејвә јығылыб вә 1207 һектарда јени бағлар салыныб.

Мәсәлән, 2020-чи илдә Сүлејман Сталски рајонунда 300 һектарда алма бағы әкилиб. Һазырда гыш фәсли баша чатмышдыр. Бәс, бағларда һанысы бечәрмә ишләри апарылмалыдыр?

Мүтәхәссисләрин дедијинә көрә һазырда бағларда будама, хәстә вә јарыгурумуш ағачларын көкләнмәси, ағач дибләринин белләнмәси вә с. ишләр көрүлмәлидир.

Бағларда һәм дә тәмир ишләри, јәни гурумуш ағачларын јеринә јени тинкләрин әкилмәси, һәмчинин тәзә бағларын салынма ишләри март ајынын ахырынадәк баша чатдырылмалыдыр.

Март ајында бағларда һәм дә зәрәрвеличиләрә вә хәстәликләрә гаршы мүаличә ишләри көрүлмәлидир. Бағчылыгла бағлы бүтүн бу вә дикәр мәсәләләр мүшавирәдә мүзакирә олунмушдур.

ИДМАН ХӘБӘРЛӘРИ

Дағыстан Республикасында идман објектләринин иншасы

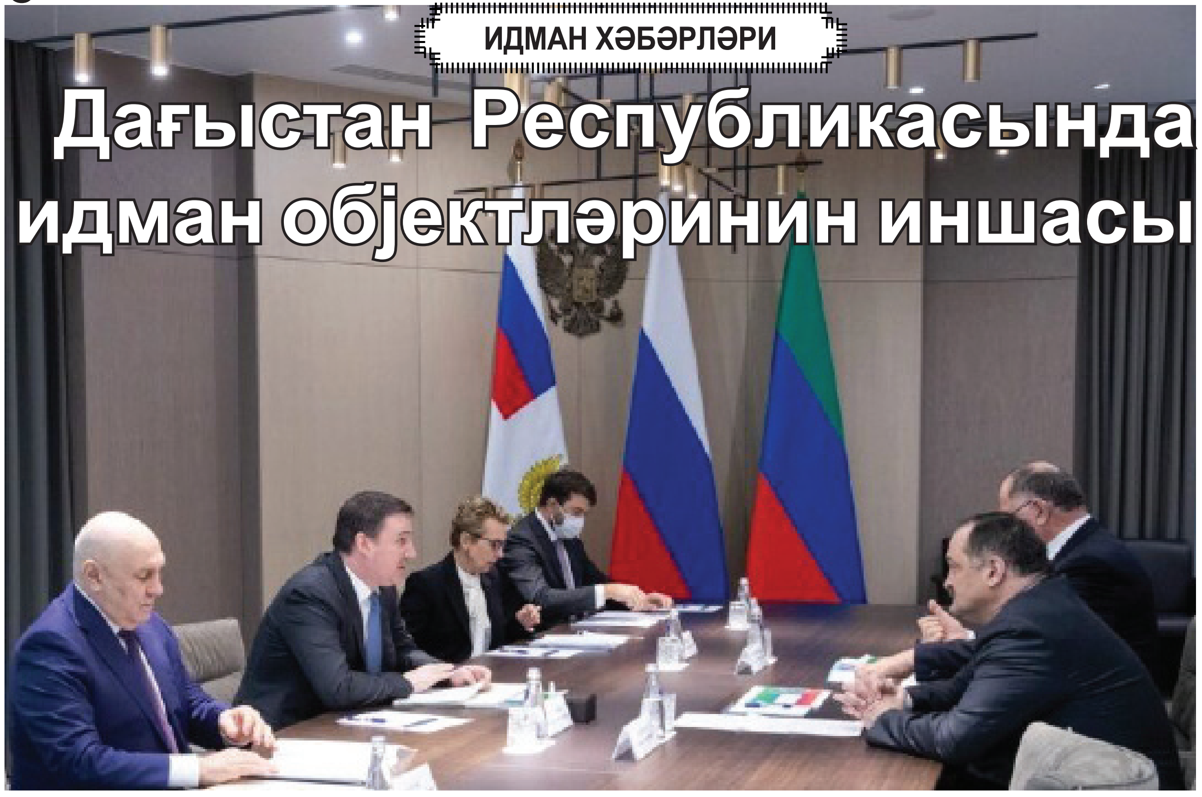

Дағыстан Республикасынын башчысы вәзифәсини мүвәггәти ичра едән Серкеј Меликов вә Олег Матысин Дағыстанда идман објектләринин иншасыны мүзакирә едибләр. Серкеј Мәликов Москвада ишкүзар сәфәрдә оларкән Русија Федерасијасынын Идман назири Олег Матысин илә көрүшүб. Ичласда сәнајенин актуал мәсәләләри, о ҹүмләдән Русија Федерасијасынын президенти Владимир Путинин сәрәнҹамларынын ичрасы чәрчивәсиндә республика әразисиндә идман објектләринин тикинтиси мүзакирә едилиб. Хүсусилә Дубки гәсәбәсиндә бир идман комплексинин иншасынын кедишаты мүзакирә едилиб. Казбек рајонунун Дубки, Сумади рајонунун Силди кәндиндәки сағламлыг вә идман мәркәзи, Ботлих рајонунун Ботлих кәндиндә үзкүчүлүк һовузу олан бир идман вә истираһәт комплекси вә физики инкишафын дикәр мәсәләләри илә бөлкәдә мәдәнијјәт вә идман комплексләри барәдә мүзакирәләр олунду. Ичласда Дағыстан Республикасы һөкүмәти сәдринин мүавини Мүслүм Телјакавов, Д Р бәдән тәрбијәси вә идман назири вәзифәсини ичра едән Мәһәммәд Мәһәммәдов, Русија күләш федерасијасынын витсе-президенти Өмәр Муртазәлијев, Дағыстан Республикасынын күләш федерасијасынын президенти Сажид Сажидов иштирак едибләр.

ДАҺИ ИНСАНЛАР СИЛСИЛӘСИНДӘН

Өмәр Хәјјам ким олмушдур?

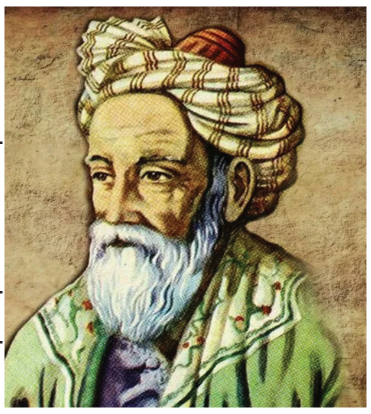

Шаирми? Астроному? Ријазијјатчымы? Философму?

Белкә, һәм шаир, астроном, һәм дә ријазијјатчы вә философ олмушдур? Демәк олар, инсан фәалијјәтинин бүтүн саһәләриндә габилијјәтини сынамыш аз даһиләр танымыр. Белә инсанлар бүтүн бәшәр нәслинин зинәтидирләр, онун бөјүк наилијјәти гызыл фондудур. Өмәр Хәјјамы һәмин нәслә аид етмәк олармы? Шүбһәсиз. О, 18 мај 1048-чи илдә анадан олмушдур. Чохтәрифли истедад саһиби олан Леонардо да Винчи – тәсвири инҹәсәнәти даһа парлаг едән истедаддыр. Белә нүмунәләр аз дејилдир. Хәјјам шәрабы вә һәјатын севинчләрини вәсф (тәриф) едән нәғмәкардыр. Хәјјам дәрин фәлсәфи алим кими мәшһур иди. Мүасирләри онун ријази габилијјәти илә фәхр едирдиләр. Онун Авропа охуҹуларына нисбәтән јахын вахтлардан танышдыр. Хәјјам дәрин фәлсәфи алим кими мәшһур иди. Мүасирләри онун ријази габилијјәти илә фәхр едирдиләр. Ону Авропа охуҹуларына нисбәтән јахын вахтлардан танышдыр. Хәјјамын илк әсәрләриндән бири 1851-чи илдә алман ријазијјатчысы Франс Вјанке тәрәфиндән Парисдә нәшр олунмуш вә «Өмәр Әлхәјјамын һесабы» адланмышдыр. Китабда мүәллиф барәдә кичик кириш мәгаләси дә верилмишдир.

Әсәр әрәб дилиндә иди вә һесаба аид франсыз дилиндә тәрҹүмә верилмишдир. Авропада Өмәр Хәјјамы XVII әсрдә танымырдылар. Томас Һајд өзүнүн 1700-чи илдә нәшр олунан «Гәдим фарсларын дин тарихи» китабында бир шаир кими Өмәрин адыны хатырлајыр. Хәјјам 22 декабр 1104-ҹү илдә вәрәм хәстәлијиндән өлүр вә ҹәми 56 ил өмүр сүрүб. О Нишапурда адлы-санлы алим вә рүһани Нәсрәддин Шејх Мәһәммәд Мәнсурун јанында тәһсил алмышдыр. Өмәр Хәјјамын дөврүндә алимләр өз әсәрләрини әрәб дилиндә јазырдылар. Фарс мәнбәләри исә Хәјјамын адыны бир шаир кими чәкибләр. Беләликлә, заман кетдикҹә рәғбәт апаран груплар да мејдана чыхмышдыр, онлар Хәјјамын өз образыны, рубаиләрини мүхтәлиф ҹәһәтдә бир-биринә екс етдирирләр. Бүтүн тој-мәҹлисләриндә алимләр Хәјјамын бәдии шеирләриндән истифадә едирләр. Мәсәлән

Бу учсуз-буҹагсыз көјүн алтында,
Шән кечин, белә дөвранда аз дејил ҹәфа.
Сәнә новбә чатды, һеч аһ ејләмә,
Һамы кедәҹәкдир, чүнки торпага.

Хилгәтин башлыҹа меһвәрийик биз,
Дәрк етсән, бәсирәт ҹөвһәрийик биз.
Ҹаһан даирәси, гызыл бир үзүк,
Онун ән дәјәрли көвһәрийик биз.

Һәр варлыг, һәр тохлуг бәллидир мәнә,
Билирәм зил нәдир, билирәм бәм нә.
Әкәр сәрхошлугдан јүксәк шеј билсәм,
Гој ҹәһл дејилсин Хәјјам елминә!

Мүәллим мәшғәләләрдә Пифагорун ашағыдакы сөзләрини тәкрар еләмәји севирди: «Инсанын фираванлығы идракын ганунларына әсасланарса чох јахшы олар». Хәјјам мәнтиги тәһсилдә һәмән сөзләри ән ваҹиб һесаб едирди.

Һазырлады: Һачыбала Сәнсиз (Һачыјев), ДР «Мәдәнијјәт ишчиси», али категоријалы мүәллим, «Гызыл гартал-2006» лауреаты, журналист, шаир, Азәрбајҹан Јазычылар бирлијинин үзвү.

Русија Федерасијасынын рекионал кәнд тәсәррүфаты назирлији билдириб ки, Дағыстан Республикасында чөрәјин гијмәти Русијанын дикәр бөлкәләринә нисбәтән чох уҹуздур. Назирликдән верилән мәлуматда дејилир ки, бу сектора дөвләт дәстәји малијә артымынын гаршысыны алмага әһәмијјәтли рол ојнајыр.

Республиканын кәнд тәсәррүфаты назиринин мүавини Емин Шаигһәсәновун сөзләринә субсидијаларын верилмәси гајдалары, еләҹә дә чөрәк вә чөрәк мәһсулларынын истеһсалы вә сатышындакы хәрҹләрин өдәнилмәси бахымындан чөрәк мүәссисәләринә субсидија верилмәси гајдалары да тәсдигләниб» - дејә Шаигһәсәнов изаһ едиб. 2020-чи илин сонунда Русија һөкүмәти дәјирманчылары вә чөрәкчиләри дәстәкләмәк үчүн бөлкәләрә 4,7 милјард рубл көндәрмәјә гәрар вериб. Дағыстан бу мәгсәдлә дөвләт дәстәји, тәхми-

Дағыстанда чөрәјин гијмәти уҹуздур

нән 80 милјон рубл алыб. Бу вәсаит һәр бөлкәјә субсидија шәклиндә верилҹәкдир. Чөрәк истеһсалы мүәссисәләри, һәр истеһсал олунан тон чөрәк үчүн ики мин рубл алаҹаг. Дәјирманчылара тахылын мөвҹуд гијмәти илә сон илләрдәки орта дәјәри арасындакы фәргин јарышы компенсасија кими өдәниләҹәк. Бундан әввәл ән азы 50 чөрәк мүәссисәсинин Дағыстандакы хәрҹләрини өдәмәк үчүн мүвафиг субсидијалар алаҹағыны билдирмишдир. Верки органларында гејдијјатдан кечмиш вә бөлкәдә фәалијјәт көстәрән истеһсалчылар көмәк үчүн мураҹиәт едә биләҹәкләрини вурғулајыбдар.

нә көрә, Дағыстанда илдә 250 мин тон чөрәк истеһсал олунур. Үстәлик, орта һесабла чөрәјин гијмәти һазырда 30 рублдан бир аз јухарыдыр. «Дағыстан Республикасында илдә 250 мин тон чөрәк истеһсалынын һәҹми олан чөрәјин гијмәти ән ашағы сәвијјәдәдир. Бу 30 рубл 30 гәпикдир» дејәрәк аграр бөлмә мүдиринин мүавини вурғулајыб. Федерал мәркәзи чөрәк сәнајесинә субсидија вермәк үчүн бөлкәләрә вәсаит ајрыдығыны хатырладыб. Дағыстан да дөвләт дәстәји алан бөлкәләр арасына дахил олуб.

«Республикадакы ун истеһсалчыларына дәјирман буғдасынын алынмасы хәрҹләринин өдәнилмәси бахымындан

М.Сејидов

Гызылјурт рајонунда

6 нәфәр дәм газындан зәһәрләнди

Һәмсәһбәтин сөзләринә көрә, Гызылјурт рајонунун Шушановка кәндиндә, хүсуси евдә јашајан бир аилә газдан зәһәрләнмишләр.

«Илкин мәлумата көрә, алты нәфәрлик бир аилә газ дәминдән зәһәрләнмишләр. Онларын икиси бөјүк, дөрдү исә ушагдыр. Һамысы хәстәханаја јерләшдирилиб. Хәстәханаја јерләшдириләнләрин вәзијјәти орта ағыр гијмәтләндирилир»,- дејә мәлуматда билдирилир.

Һазырда мүтәхәссисләр зәһәрләнмәнин сәбәбини мүәјјәнләшдирирләр. Республика прокурорлуғу бу фактла бағлы јохлама тәшкил етмишдир.

Баш редактор әвәзи
Т.Г. ӘЛӘКПӘРОВ

Мәсул катиб
А.һ.МӘММӘДОВА

Шөбә редактору:
К.Г.БАБАЈЕВА

Мүхбирләр:
һ.һ. КӘРИМОВ
А.А.АҒАКИШИЈЕВА
М.М.СЕЈИДОВ
Н.А.ГУЛИЈЕВ
С.Ј.ГУЛИЈЕВА
Г.У. УМАРОВ
Б.К. ПИРМӘҺӘММӘДОВ

Еһм оператору
А.Ј.АҒАКИШИЈЕВА

Баш мүһасиб
М. И.РӘҺИМОВА

РЕДАКСИЈАНЫН ВӘ НӘШРИЈЈАТЫН ҮНВАНЫ:

368600, Дағыстан Республикасы, Дәрбәнд шәһәри, Ленин күчәси, 37
тел.-факс (240) 4-73-59, факс (240) 4-74-33
www.derbend.ru
(E-mail: gazetaderbend@mail.ru)
Телефонлар: баш редактор 89894856030, үмуми шөбә 89604204987

«Типографија-М» ММҸ-дә чап едилиб.
Индекс 368600
Мәтбәәнин үнваны
Дәрбәнд шәһәри, С.Гурбанов күчәси, 25
Телефон: 4-50-76

Гәзетин чапынын кејфијјәти барәдә мәтбәәјә мураҹиәт едә биләрсиниз.

Рабитә, информасија технолокијалары вә күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт (Роскомнадзор).
Күтләви информасија васитәләринин гејдијјаты һаггында
Шәһадәтнамә
ДР үзрә рабитә, информасија технолокијалары вә Күтләви коммуникасијалар саһәсиндә нәзарәт үзрә Федерал хидмәт идарәси.
ПИ № ТУ05-00349 01 декабр 2016.

Материалларда кедән фактлар үчүн мүәллифләр мәсулијјәт дашыјырлар. Мүәллифләрин мөвгеји илә редаксијанын мөвгеји үјғун кәлмәјә биләр.

Индекс: ПА-463
Чапа имзаланды: 11. 03. 2021.

Фактики олараг 9.30
Саат 10.00

Тираж 2000
Сиф. №